

FN-förbundet
UNA SWEDEN

FOTO: UN Photo

Skolmaterial **FN-DAGEN 2019**

*Fira FN-dagen och lär dig om Agenda 2030 och
de globala målen med Svenska FN-förbundet*

Agenda 2030 och de globala målen

Agenda 2030 är den mest ambitiösa planen för att skapa en hållbar utveckling som världen någonsin antagit. Tillsammans har världens ledare lovat att uppnå de globala målen till år 2030 och därmed har alla länder tagit ett gemensamt ansvar för en mer rättvis, hållbar och bättre värld. Med det här skolmaterialet vill vi uppmuntra lärare och elever att diskutera hur FN, samhället och individen påverkar arbetet med de globala målen. Välkommen att uppmärksamma FN-dagen och Agenda 2030 tillsammans med Svenska FN-förbundet!

OM MATERIALET

Materialet innehåller fakta och övningar som du som lärare kan arbeta med i klassrummet. Det består av tre olika delar med ökande svårighetsnivå, så att du som lärare kan avgöra vilken nivå som passar just din klass/grupp.

De globala målen gäller i alla länder och för alla människor. Tillsammans har vi ett gemensamt ansvar för att målen ska vara uppnådda till år 2030. Information om de globala målen och delmålen hittar du på fn.se/globala-malen-for-hallbar-utveckling

FAKTA OM FN-DAGEN

FN-dagen firas den 24 oktober. Det datumet 1945 trädde FN-stadgan i kraft och FN bildades. FN-stadgan är det dokument som vägleder FN:s arbete. FN-dagen har firats sedan 1948. 1971 rekommenderade FN:s generalförsamling att dagen skulle uppmärksammas av medlemsstaterna som en nationell högtidsdag.

FAKTA OM DE GLOBALA MÅLEN

I september 2015 enades världens ledare om Agenda 2030 och 17 globala mål för hållbar utveckling. Med agendan och målen har världens länder tagit ansvar för att:

- Utrota extrem fattigdom
- Minska ojämlikheter och orättvisor i världen
- Förbättra miljön och stoppa klimatförändringarna

FN.SE

- Det här häftet finns att ladda ner via www.fn.se (sök efter skolmaterial för FN-dagen 2019)
- Hitta fler sätt att engagera din skola i FN-frågor på www.fn.se/skola

Tips!

VÄRLDSKOLL.SE

Vad kan du om läget i världen? Jämför statistik, läs mer om globala målen och få bättre koll på hur allt hänger ihop från lokalt till globalt på www.varldskoll.se

GLOBALIS.SE

Lär dig likheter och skillnader i världen och på vilket sätt olika händelser påverkat världens utveckling. Genom siffror, kartor, fakta och diagram är det lätt att jämföra olika länder och få en djupare förståelse på www.globalis.se

NIVÅ 1 FN OCH DE GLOBALA MÅLEN

Förenta Nationerna bildades den 24 oktober 1945 i samband med att FN-stadgan trädde i kraft. Från början hade FN 51 medlemsländer, idag har FN 193 medlemsländer. Förenta Nationerna är en mellanstatlig organisation som består av självständiga stater som frivilligt gått samman för fred och ekonomiska och sociala framsteg. Idag arbetar FN utifrån sina fyra huvudmål; att upprätthålla internationell fred och säkerhet, att utveckla vänskapliga relationer mellan världens nationer med respekt för staternas suveränitet och gemensamma rättigheter, att lösa internationella problem genom samarbete, samt att främja de mänskliga rättigheterna utan förbehåll eller segregering. FN är tänkt att fungera som en mötesplats för världens alla länder som till-

sammans verkar för att lösa gemensamma problem utifrån FN:s tre pelare fred, säkerhet och nedrustning, hållbar utveckling och mänskliga rättigheter och demokrati.

I september 2015 enades FN:s medlemsländer om Agenda 2030 och de 17 Globala målen som en handlingsplan för en hållbar utveckling. Med agendan och målen har världens länder lovat att ta ansvar för att bland annat utrota extrem fattigdom, minska ojämlikhet och lösa klimatkrisen. De globala målen har antagits av alla medlemsländer och gäller därmed för alla människor. Tillsammans har världens länder en skyldighet att se till att de globala målen ska vara uppnådda till år 2030.

TIPS: #enförbaskadskillnad

I Sverige använder vi mer än 100 miljoner liter vatten varje år för att koka pasta. Samtidigt saknar var tionde person i världen rent vatten och 57 miljoner barn går inte i skolan. Men världen blir faktiskt bättre! Med hjälp av en badanka och ett gäng pingviner visar den här två minuter långa filmen hur världen kan bli bättre. En smula kunskap kan ju faktiskt göra en förbaskad skillnad! www.fn.se/enforbaskadskillnad/

Diskussionsfrågor kopplade till #enförbaskadskillnad

- Läget i världen har blivit bättre, men vi har fortfarande mycket kvar att kämpa för. Hur tror du att de globala målen kan påverka utvecklingen?
- Agenda 2030 innefattar alla 193 av FN:s medlemsstater, även Sverige. Det betyder att vi på alla nivåer i samhället måste arbeta tillsammans för att vi ska nå målen. På vilket sätt kan du som individ göra skillnad och bidra till att vi uppfyller alla 17 mål?

*övning på
nästa sida!*

ÖVNING: SANT ELLER FALSKT? – FN:S UPPDRAG OCH ORGANISATION

Nedan hittar du olika påståenden, låt eleverna gissa om dessa påståenden är sanna eller falska? För dig som vill fördjupa dig mer i FN:s organisation och de globala målen finns ”ta reda på mer”- och ”fundera på”-uppgifter som syftar till att ge en djupare förståelse om FN och de globala målen.

Sant eller falskt?

1	Alla världens länder är medlemmar i Förenta Nationerna.	5	Det är bara politiker som kan påverka att de globala målen uppfylls.
2	Mänskliga rättigheter är ett av FN:s viktigaste arbetsområden.	6	De globala målen skall vara uppnådda till år 2030.
3	Alla medlemsländer har rösträtt i generalförsamlingen.	7	FN är en världsregering som kan bestämma över sina medlemsstater.
4	FN:s barnkonvention togs fram för att skydda alla barns rättigheter.	8	Klimatförändringarna kommer inte att påverka Sverige.

De rätta svaren hittar du på sista sidan.

TA REDA PÅ MER:

1. Vem är FN:s generalsekreterare? När och hur väljs en ny? Ge exempel på några svenskar som arbetat/arbetar i FN.
2. Vad har FN faktiskt åstadkommit? Välj ut ett par saker som du tycker är särskilt viktiga.
3. Hur arbetar Sverige och din kommun för att uppnå de globala målen och därmed nå en hållbar utveckling? *Tips: sök på internet på din kommun och de globala målen.*

FUNDERA PÅ:

- Vilken uppgift är viktigast för FN tycker du?
- Vad kan du bidra med för att de globala målen ska nås till år 2030?

FOTO: UN Photo

FÖRKLARINGAR

Hållbar utveckling – en utveckling av samhället som ser till att uppfylla dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet till att tillfredsställa sina behov.

Klimatförändringar – ett växthus släpper in solens strålar till växterna för att växterna ska frodas. Så är det även med jordens atmosfär. Problemet är att den strålningen inte alltid reflekteras tillbaka ut i rymden, våra ökade utsläpp av växthusgaser i atmosfären gör att värmen blir kvar på jorden. Det är detta som kallas global uppvärmning. När temperaturen ökar smälter jordens isar och bidrar till extremare väder. Dessa klimatförändringar påverkar växter, djur och människor på jorden.

NIVÅ 2 DE GLOBALA MÅLEN – I TRE STEG

Agenda 2030 och Globala målen syftar till att skapa en hållbar utveckling. En hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.

De tre dimensionerna av hållbar utveckling, det vill säga de ekonomiska, sociala och miljömässiga dimensionerna, var en viktig utgångspunkt i framtagandet av de globala målen. De tre perspektiven genomsyrar målen för att skapa en hållbar, inkluderande och rättvis utveckling för alla.

De globala målen är universella och gäller alla världens länder, fattiga så väl som rika. De 17 målen är indelade i 169 delmål med medel och tillhörande indikatorer. Ansvar för att genomföra och uppnå de globala målen har varje medlemslands regering, med stöd från FN. Det krävs dock ett gemensamt

Tre dimensioner av hållbar utveckling; ekonomisk, social och miljömässig

engagemang för att tillsammans kunna nå de globala målen, därför har vi alla en viktig del i genomförandet.

ÖVNING:

Nedan finner du en övning där eleverna får möjlighet att bekanta sig med de globala målen och börja fundera på vad de betyder och innebär. Övningen ger även eleverna möjlighet att få en förståelse kring att de globala målen är odelbara och hänger ihop. Eleverna ges också möjlighet att fundera över sin egen påverkan på global utveckling och hur de själva kan bidra till förändring.

Steg 1:

DE GLOBALA MÅLEN PÅ TID

MATERIAL:

Tidtagarur, globala målen via projektor: fn.se/globala-malen-for-hallbar-utveckling/

INSTRUKTIONER:

Dela in eleverna i grupper om c:a 4–5 personer i varje. Eleverna ska tillsammans i gruppen diskutera vilka mål som är viktigast, på tid. Sätt tiden för omgången med hjälp av tidtagaruret.

Omgång 1: Grupperna väljer ut de 10 viktigaste målen på två minuter.

Omgång 2: Grupperna väljer ut de 6 viktigaste målen på två minuter.

Omgång 3: Grupperna väljer ut de 3 viktigaste målen på tre minuter.

Omgång 4: Grupperna väljer ut det mål som är viktigast, på tre minuter.

Steg 1**FORTSÄTTNING**

Avsluta med att alla grupper får berätta i helklass vilket mål de kommit fram till i slutändan och varför. Låt gärna eleverna arbeta med diskussionsfrågorna i helklass eller inom grupperna.

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Var det svårt? Varför? (Oftast säger eleverna att det var svårt för att målen går ihop i varandra, vilket är en bra slutsats eftersom de är odelbara).
- Vilket är ditt favoritmål/vilket mål är viktigast i världen/Sverige? Varför?
- Vilka mål tror du att Sverige är bättre respektive sämre på?

Steg 2:**DE ODELBARA MÅLEN****MATERIAL:**

Datorer, plattor eller mobiltelefoner med internetuppkoppling.

INSTRUKTIONER:

Dela in eleverna i mindre grupper. Varje grupp väljer sedan ett eller flera teman från www.varldskoll.se. Låt eleverna läsa informationen om temat och diskutera nedanstående frågor.

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Är det något från texten om temat som förvånar dig?
- Se på delen om de globala målen på temasidan. Vilka mål knyter temat an till? På vilket sätt tror du?

FOTO: Unsplash

Steg 3:**EGEN PÅVERKAN****MATERIAL:**

De globala målen och delmålen via internet eller utskrivet.

INSTRUKTIONER:

Låt eleverna fundera och diskutera kring vad de kan göra för att bidra till ett, flera eller alla de globala målen. Här kan du också välja några specifika mål om du undervisar i ett visst ämne och vill att eleverna ska fokusera på det. Ibland kan det vara lättare för elever att greppa hur de kan bidra till de olika målen genom att titta på delmålen som ligger under respektive mål. Delmålen finns på fn.se/globala-malen-for-hallbar-utveckling/

Be eleverna undvika förslag som "att skänka pengar". Syftet är snarare att de ska se till sig själva och vilka beteendeförändringar som de behöver/kan göra.

I slutet av övningen lyfter eleverna sina tankar i helklass. Hitta gärna ett ställe där ni kan samla tankarna, t. ex. digitalt, i en pärm, på en plansch eller liknande så att eleverna blir påmind om hur de kan göra rent konkret.

*Vad kan ni
göra för att
påverka?*

NIVÅ 3 JAG ÄR GLOBAL

FOTO: Unsplash

Agenda 2030 är ett globalt projekt som FN:s medlemsländer gemensamt gått med på att arbeta med för att uppnå de globala målen. De 17 globala målen är indelade i 169 delmål och medel med tillhörande indikatorer. Indikatorerna är mätbara, vilket innebär att arbetet med de globala målen kan följas upp och utvärderas.

Sustainable Development Report presenterar varje år nulägesrapporter och handlingsplaner för alla medlemsländer i FN. Rapporten är tänkt som en

guide för prioriteringar och förtydligar vad länders regeringar behöver fokusera på. Sverige hade i 2019-års rapport en god måluppfyllelse i 10 av 17 mål, det innebär att 10 av 17 mål är uppnåbara till år 2030 i dagens läge. Med det sagt så innebär det att det finns 7 mål som det inte går lika bra för.

Dessa mål är

- Mål 2: Ingen hunger
- Mål 4: God utbildning för alla
- Mål 10: Minskad ojämlikhet
- Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion
- Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna
- Mål 14: Hav och marina resurser och
- Mål 16: Fredliga och inkluderande samhällen

Alla mål är viktiga för att skapa en hållbar utveckling. Flera av målen är beroende av, och direkt kopplade till, varandra. Det innebär att om vi bidrar till framgång för ett av målen ger det positiva effekter för andra mål, liksom att de mål det inte går lika bra för kan ge negativa effekter för andra mål. De globala målen gäller för alla människor och länder och vi måste gemensamt arbeta för att nå dem. Det kräver engagemang från olika aktörer. Vi har alla en viktig roll att spela för att ingen människa ska lämnas utanför.

FAKTA

Mål 2: Ingen hunger

Mål 2 handlar om att ingen ska lida av hunger och att alla människor ska få bra och näringsrik mat året om.

Mål 4: God utbildning för alla

Mål 4 handlar om att alla ska få tillgång till utbildning av god kvalitet.

Mål 10: Minskad ojämlikhet

Mål 10 handlar om att minska skillnader i ekonomisk fördelning, inkomster, social status eller makt inom samhällen och mellan länder.

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion

Mål 12 handlar om att säkerställa strukturer som bidrar till en mer hållbar konsumtion och produktion.

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna

Mål 13 handlar om att bekämpa en av vår tids största utmaningar nämligen klimatförändringarna.

Mål 14: Hav och marina resurser

Mål 14 handlar om att bevara och använda världen hav, sjöar och marina resurser på ett hållbart sätt

Källa: fn.se/globala-malen-for-hallbar-utveckling

*I DR Kongo finansierar ämnen i våra mobiltelefoner våld och terror.
Se Case 1. BILD: Connormah, Wikipedia*

ÖVNING

Övningen nedan är en möjlighet för eleverna att diskutera sin egen inverkan på utveckling runt om i världen. Övningen synliggör även de samband som finns i vår globaliserade värld och skapar en förståelse kring att enskilda handlingar kan leda till specifika konsekvenser.

MATERIAL:

Casekortet utskrivna eller digitalt.

INSTRUKTIONER:

Dela in eleverna i mindre grupper om ca 4–5 personer. Ge varje grupp ett av casen, totalt finns det tre stycken case. Gruppen läser casekortet tillsammans och diskuterar sedan tillhörande diskussionsfrågor. Om tid finns kan grupperna få diskutera fler casekort.

Låt gärna grupperna presentera sitt case inför resten av klassen och lite kort berätta om diskussionerna i gruppen. Om fler har haft samma casekort kan det öppna för diskussioner i helklass. Låt grupperna få omkring 20 minuter för att diskutera frågorna tillsammans och använd resterande 20 minuter till att låta grupperna presentera i helklass.

Case 1:

KONFLIKTEN I HANDEN

En ny mobiltelefon ska lanseras. Du tittar på din gamla. Batteritiden börjar ju faktiskt bli lite dålig och den nya modellen har en bättre kamera. Givetvis ska du ha den nya. Men innan den nya telefonen kommer till dig ska den tillverkas. Ett jätte viktigt ämne för att skapa bra flöde i de små kretskorten i mobiler är coltan. När många vill ha en viss sak ökar efterfrågan och om utbudet är litet ökar ofta priserna. Det innebär att där efterfrågan är stor, men utbudet litet, finns det pengar att tjäna. Det är precis vad som har hänt med ämnet coltan. Coltan till din nya mobiltelefon finns bara på ett fåtal platser runt om i världen, exempelvis i Demokratiska republiken Kongo (DR Kongo). Där har coltan länge finansierat våld och terror och många gruvor ockuperas av väpnade grupper. Men när mobilen väl kommer till dig är den fint inpackad i en kartong. Där syns inga spår av barnen som bröt coltanet till kretskortet, eller de systematiska våldtäkterna som användes som krigsföring för att de väpnade grupperna skulle behålla kontrollen över coltangruvorna. Du håller den nya och den gamla mobilen i dina händer och jämför. Den nya är lite större, men snyggare. Det är svårt att föreställa sig, där du sitter med dem i handen, att du kanske håller i en del av orsaken till våld och barnarbete i DR Kongo.

Läs mer om DR Kongo-konflikten på www.globalis.se

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Hur ofta tycker du att en behöver byta ut sin mobiltelefon?
- Går det att återvinna en mobiltelefon? I sådana fall hur/var?
- Vems ansvar är det att se till att konflikterna om coltan upphör tycker du? Konsumenter? Företag? Regeringar? Någon annan?
- Vilka globala mål tycker du caset tar upp?

FÖR TEKNIKINTRESSERADE:

- Varför används coltan i telefoner? Varför kan en inte använda något annat?

Case 2:

CASE 2: BANANER OCH BARNHEM

Du har fått i uppgift att köpa med dig bananer hem. I matbutiken kan du välja mellan bananer som kostar 18 kronor/kg och Fairtrademärkta bananer som kostar 23 kronor/kg. Eftersom de Fairtrademärkta bananerna kostar 5 kronor mer per kilo väljer du de första. Bananodling är en av många branscher där arbetare riskerar att få alldeles för låga löner och tvingas att arbeta under dåliga arbetsförhållanden. Personen som plockat just dina bananer är en sådan person. Hen har dessutom barn, men i och med den låga lönen blir tillvaron ohållbar och personen tvingas lämna ifrån sig sina barn på barnhem. Faktum är att fattigdom är en av de främsta orsakerna till att barn hamnar på barnhem. Medan personen fortsätter arbeta på bananplantagen med förhoppningen att kunna hämta hem sina barn någon dag, hänger du hemma i köket. Med en av de nyköpta bananerna i handen sitter du vid köksbordet och tittar på youtube-klipp på mobilen. Då dyker det upp en reklamfilm. Du tvingas se 15 sekunder innan klippet som du egentligen vill se kan visas. De 15 sekunderna visar en insamling till ett barnhem. Förfärligt, tänker du och undrar hur det kan vara så oräddviskt att barnen hamnat där, samtidigt som du tar en tugga av bananen. Det är svårt att föreställa sig där du sitter i köket att bananerna du valde kanske kan vara en del av orsaken till att familjer måste lämna sina barn på barnhem från första början. Läs mer om extrem fattigdom på www.varldskoll.se

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Hur påverkar en produkts pris om du köper den eller inte?
- Vilket påstående tycker du stämmer bäst? "Fairtradeprodukter är för dyra", eller "andra produkter är för billiga".
- Är en Fairtrade-märkning rätt väg att gå tycker du? Varför/varför inte?
- Vilka globala mål tycker du caset tar upp?

Case 3:

VATTEN I GARDEROBEN

Hur kunde klockan bli så mycket? Det är morgon och du måste vara ute genom dörren om 10 minuter. Du rotar bland dina kläder för att hitta en ren tröja. Så kommer du på att du kan ta t-shirten du köpte igår, perfekt. Den är av vit bomull och sådär mjuk som nästan bara en ny t-shirt kan vara. På tvättlappen står det "Made in Pakistan". Faktum är att din t-shirt bara är en av många därifrån. Textil är nämligen en av Pakistans största exportprodukter. Men för att kunna producera all den där bomullen krävs 200 frostfria dagar per år, sol, och framförallt en himla massa vatten. Bara din t-shirt krävde lite drygt 2 700 liter vatten för att tillverka. Problemet är att det är samma vatten som befolkningen i Pakistan behöver. Trots att tillgången till rent vatten har ökat i Pakistan är fortfarande omkring 16,5 miljoner människor utan vatten. Det betyder att även om bomullen får det vatten den behöver är det inte säkert att de som bor i området får det. Du tar dig en titt i spegeln. Det ser bra ut, du är redo för dagen. Det är svårt att tänka sig, där du står i din nya t-shirt, att du kanske har en garderob full av dricksvatten.

Läs mer om vattentillgång på www.varldskoll.se

DISKUSSIONSFRÅGOR:

- Hur mycket vatten tror du att du har i garderoben?
- Vilka andra produkter tror du kan kräva mycket vatten att tillverka?
- Vilka för- och nackdelar finns det om vi minskar våra klädinköp?
- Vilka globala mål tycker du caset tar upp?

Räkneruta:

- En bomullströja:
2 700 liter
- Ett par jeans:
11 000 liter
- Ett kilo bomull (odling):
7 000–29 000 liter
- Ett kilo bomull (färgning):
200 liter

Facit

Nedan följer facit på övningen Sant eller falskt?
– FN:s uppdrag och organisation på sida 4.

1. **Falskt:** FN har 193 medlemsstater. Vatikanstaten är den enda internationellt erkända stat som inte är medlem.
2. **Sant:** Ett av FN:s mål och huvuduppgifter är att åstadkomma internationell samverkan för att främja utveckling och mänskliga rättigheter.
3. **Sant:** Generalförsamlingen fattar beslut om FN:s årliga arbete. Där finns alla 193 medlemmar representerade, varje land har en röst.
4. **Sant:** Barnkonventionen är ett rättsligt internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter.
5. **Falskt:** Agenda 2030 gäller för alla länder och vi måste gemensamt arbeta för att nå dem. Det kräver engagemang från samtliga aktörer.
6. **Sant:** De globala målen ska bidra till en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling, målet är att de skall vara uppnådda år 2030.
7. **Falskt:** FN är en mellanstatlig organisation, det innebär att samarbetet bygger på frivillighet och inte skall inkräkta på staters rätt till självbestämmande. Dock har alla medlemmar en skyldighet att följa FN-stadgan och folkrättens principer.
8. **Falskt:** Klimatförändringarna och den globala uppvärmningen drabbar hela världen. Det innebär att Sverige kan komma att drabbas av följder som höjda havsnivåer och extremare väder som fler stormar och skogsbränder.

FOTO: UN Photo

SVENSKA FN-FÖRBUNDET

Svenska FN-förbundet arbetar för en bättre värld. En värld där de mänskliga rättigheterna respekteras, där väpnade konflikter förebyggs, hanteras och löses, där det råder social och ekonomisk rättvisa och där utvecklingen är hållbar. Vi påverkar politik, informerar och samlar in pengar till viktiga FN-projekt, till exempel för att barn ska få möjlighet att gå i skolan och för att stoppa barnnäktenskap. Alla som vill vara med kan bli medlemmar i Svenska FN-förbundet eller skänka en gåva till något av våra projekt. www.fn.se

Detta material är helt eller delvis finansierat av Sida. Sida delar inte nödvändigtvis de åsikter som här framförs. Ansvar för innehållet är uteslutande författarens.